

Broj: 03/10-50-4-84-11/11
Sarajevo, 11.10.2011.

Istraživanje broj: 101
Vrsta istraživanja:
PO – podaci
DOK – dokumentacija sa sažecima

**LISTE PROJEKATA U OKVIRU
INSTRUMENTA PRETPRISTUPNE POMOĆI (IPA)
ZA BOSNU I HERCEGOVINU
I PODACI O PROJEKTIMA KOJI SE ODOSE NA OBRAZOVANJE**

Pripremila:
Sena Bajraktarević

Deskriptor: Evropska unija

Istraživanje je namijenjeno poslanicima i delegatima, koji mogu postaviti dodatna pitanja, sugestije i komentare na e-mail adresu: istrazivacki.sektor@parlament.ba.

Javnost Bosne i Hercegovine može komentirati radove, ali Istraživački sektor nema mogućnost da odgovara na komentare i diskutira o istraživanju.

Informacije navedene u sadržaju istraživanja važeće su u trenutku pripreme istraživanja i one se ne ažuriraju nakon objave istraživanja.

Istraživanje ne odražava zvaničan stav Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (PSBiH).

SADRŽAJ

INSTRUMENT PRETPRISTUPNE POMOĆI EVROPSKE UNIJE (IPA).....	3
LISTE PROJEKATA IPA ZA BOSNU I HERCEGOVINU	3
1. IPA 2007.....	3
1.1. Ukupna lista projekata	3
1.2. Projekti koji se odnose na obrazovanje.....	3
2. IPA 2008.....	8
2.1. Ukupna lista projekata	8
2.2. Projekti koji se odnose na obrazovanje.....	8
3. IPA 2009.....	11
3.1. Lista projekata IPA 2009 u okviru komponente pomoć u tranziciji i izgradnja institucija	11
3.2. Projekat Rad i obrazovanje (kao projekat koji se odnosi na obrazovanje, između ostalog)	13
3.3. Višekorisnički program za Tempus 2009 (kao projekat koji se odnosi na obrazovanje).....	14
4. IPA 2010.....	15
4.1. Lista projekata IPA 2010 u okviru komponente pomoć u tranziciji i izgradnja institucija	15
4.2. Višekorisnički program za Tempus 2010 (kao projekat koji se odnosi na obrazovanje).....	17
5. IPA 2011.....	19
5.1. Ukupan iznos za 2011.....	19
5.2. Višekorisnički program za Tempus 2011 (kao projekat koji se odnosi na obrazovanje).....	19

INSTRUMENT PRETPRISTUPNE POMOĆI EVROPSKE UNIJE (IPA)

Instrument pretpristupne pomoći Evropske unije (IPA) je program pomoći koju Evropska unija pruža zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima za članstvo u Evropskoj uniji. Ovaj program djeluje od 2007. godine, a zamijenio je ranije programe PHARE, ISPA, SAPARD i CARDS, tako da se sada sva pomoć Evropske unije zemljama u pretpristupnom periodu pruža kroz program IPA. Program IPA iznosi 11,5 mlrd eura za period od 2007. do 2013. godine. Svrha pružanja pomoći putem programa IPA je da se pomogne zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima da postignu napredak na putu ka potpunom ispunjavanju Kopenhagenskih političkih i ekonomskih kriterija, kao i usvajanju i provođenju *acquis* Evropske unije.

Program IPA ima pet komponenti, od kojih su dvije namijenjene zemljama kandidatima i zemljama potencijalnim kandidatima (pomoć u tranziciji i izgradnja institucija, regionalna i međudržavna saradnja), a ostale tri komponente su namijenjene zemljama kandidatima (regionalni razvoj, razvoj ljudskih resursa i razvoj ruralnih područja). Pomoć iz programa IPA se realizira kroz godišnje ili višegodišnje programe. Sve što se finansira iz IPA usklađeno je sa prioritetima iz Evropskog partnerstva i Pristupnog partnerstva za svaku zemlju, kao i sa prioritetima iz strategije proširenja i izvještaja o napretku koji se objavljuju svake jeseni.

LISTE PROJEKATA IPA ZA BOSNU I HERCEGOVINU

1. IPA 2007

1.1. Ukupna lista projekata

U prilogu se nalazi Lista projekata IPA 2007 s internetske stranice Direkcije za evropske integracije.¹

1.2. Projekti koji se odnose na obrazovanje

1.2.1. Podrška EU reformi visokog obrazovanja u BiH (2007)²

Evropska unija finansirala je ovaj projekat sa 1,1 mil. eura. Svrha projekta je povećanje akademske mobilnosti studenata i profesora unutar BiH i inostranstvu i mobilnosti radne snage u okviru evropskog tržišta rada putem priznavanja diploma u skladu sa Lisabonskom konvencijom, kao i podrška institucionalnom razvoju univerziteta BiH kako bi se povećali rezultati u odnosu na troškove upravljanja, uvođenjem modela integriranog univerziteta. Planirani su sljedeći rezultati projekta:

¹ Izvor: internetska stranica Direkcije za evropske integracije
http://www.dei.gov.ba/Default.aspx?template_id=37&pageIndex=1 (pristupljeno 27.09.2011.)

² Izvor: Project Fiche - IPA centralised National and CBC programmes - EU support to reform of Higher Education in B&H, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija
http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 05.10.2011.)

- uspostavljen i funkcionalan Evropski državni informativni centar za priznavanje diploma (ENIC/NARIC) - Centar za informiranje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja,
- analizirani relevantni propisi o priznavanju diploma i informiranju i pripremljen nacrt novog zakona o priznavanju akademskih diploma/zvanja,
- uspostavljen sistem razmjene informacija i model saradnje sa partnerima u državi i međunarodnim partnerima,
- Centar ENIC provodi svoj pravilnik, usklađen sa Lisabonskom konvencijom o priznavanju diploma, i dopunske tekstove,
- provedena analiza propisa koji uređuju strukturu univerziteta i date preporuke za usklađivanje sa najboljom praksom u EU,
- urađena analiza situacije i date preporuke u vezi s uvođenjem modela integriranog univerziteta,
- model integriranog univerziteta isproban kao pilot u najmanje tri univerziteta.

1.2.2. Jačanje visokog obrazovanja u BiH III (2007)³

Ovaj projekat Evropska unija je finansirala sa 400.000 eura (ostalih 100.000 eura finansiralo je Vijeće Evrope). Projekat će doprinijeti:

- stvaranju sistema visokog obrazovanja u BiH sa zajedničkim standardima i mehanizmima koordinacije i sveobuhvatnih propisa na državnom, entitetskom i kantonalnom nivou,
- institucionalnom razvoju i efikasnom upravljanju univerzitetima BiH,
- poboljšanju kvalifikacija, akademske nastave i istraživanja,
- vanjskom priznavanju kvalifikacija, akademske nastave i istraživanja u BiH i inostranstvu,
- povećanju mogućnosti za saradnju za univerzitete, osoblje i diplomce BiH (prenošenje tehnologije, zapošljivost i td.),
- povećanju mobilnosti studenata i nastavnog osoblja iz BiH,
- povećanju privlačnosti BiH za strane studente, nastavnike i istraživače,
- uspostavljanju i/ili jačanju institucija na državnom nivou zaduženih za visoko obrazovanje,
- fokusiranju inicijativa administracije visokog obrazovanja na stvarne potrebe.

Planirani su sljedeći rezultati projekta:

- provedena vanjska evaluacija univerziteta BiH,
- pripremljene preporuke za prilagođavanje propisa koji se odnose na osiguranje kvaliteta i za državni okvir za kvalifikacije u visokom obrazovanju,
- uspostavljeno nezavisno tijelo/agencija za osiguranje kvaliteta,
- programi studija revidirani u skladu sa državnim okvirom za kvalifikacije u visokom obrazovanju,
- objavljene smjernice za provođenje državnog okvira za kvalifikacije u visokom obrazovanju,
- funkcionalna mreža stručnjaka BiH za osiguranje kvaliteta i državni okvir za kvalifikacije u visokom obrazovanju,
- rezultati projekta distribuirani.

1.2.3. Nabavka opreme za VET⁴ škole (2007)⁵

³ Izvor: Project Fiche - IPA centralised National and CBC programmes - Strengthening Higher Education in Bosnia and Herzegovina III, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 05.10.2011.)

⁴ VET - Vocational Education and Training – stručno obrazovanje i obuka

Ovaj projekat Evropska unija je finansirala sa 1,3 mil. eura. Cilj projekta je podrška reformi sistema stručnog obrazovanja i obuke (VET – Vocational Education and Training) u Bosni i Hercegovini dodjelom opreme školama za stručno obrazovanje i obuku, što predstavlja dopunsku aktivnost uz projekat “Reforma sistema stručnog obrazovanja i obuke III – Kopenhagenski proces u BiH”. Svrha projekta je da se omogući uspješna primjena reformiranih nastavnih planova i programa i da učenici u 5 grupa zanimanja steknu relevantne vještine.

Planirani su sljedeći rezultati projekta:

- oprema u školama za stručno obrazovanje i obuku, s posebnim osvrtom na prioritete u procesu reforme škola za stručno obrazovanje i obuku i tržišta rada (najmanje 30 škola primjenjuje novi nastavni plan i program i koristi opremu),
- nastavnici obučeni da koriste opremu kao sastavni dio obrazovnog procesa (najmanje 60 nastavnika),
- tehničari obučeni da održavaju i doraduju opremu (najmanje 30 tehničara).

1.2.4. Višekorisički programi za Tempus, Erasmus Mundus i Youth in Action (Mladi u akciji) 2007⁶

U okviru IPA komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* za 2007. godinu Evropska komisija je za Zapadni Balkan usvojila višekorisičke horizontalne programe za Tempus, Erasmus Mundus i Youth in Action (Mladi u akciji). Korisnice ovih programa bile su Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Crna Gora i Srbija uključujući Kosovo u skladu sa Rezolucijom UNSCR 1244.

Višekorisički program za Tempus 2007

Ukupna vrijednost programa je 20,58 mil. eura, od čega je pomoć Evropske unije iznosila 19,55 mil. eura (Tempus je tada finansiran na način da institucije visokog obrazovanja sufinansiraju program u iznosu od najmanje 5% troškova). Od navedenih 19,55 mil. eura, Bosni i Hercegovini je bilo namijenjeno 2,4 mil. eura (a taj iznos je sastavni dio komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* od 58.136.394 eura za BiH za 2007.). Svrha projekta u cjelini je bila da se u partnerskim zemljama promovira reforma i modernizacija visokog obrazovanja, poboljša kvalitet i relevantnost visokog obrazovanja, izgrade kapaciteti institucija visokog obrazovanja, pomogne tim institucijama da se otvore društvu, ekonomiji i svijetu, podstakne razvoj ljudskih potencijala, unaprijedi razumijevanje između naroda i kultura EU i partnerskih zemalja, promovira saradnja u okviru regije.

Kad se radi o Bosni i Hercegovini,⁷ svrha projekta je bila provođenje reforme institucija visokog obrazovanja s ciljem poboljšanja njihovog kvaliteta i upravljanja njima. Projektom

⁵ Izvor: Project Fiche – IPA Annual Action Programme 2007 for Bosnia & Herzegovina Supply of Equipment to VET Schools, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 05.10.2011.)

⁶ Izvor: COMMISSION DECISION C(2007)5280 of 05/11/2007 adopting a Horizontal Programme for Tempus, Erasmus Mundus and Youth in Action in the Western Balkans under the IPA-Transition Assistance and Institution Building component in 2007, ANNEX: HORIZONTAL PROGRAMME FOR TEMPUS, ERASMUS MUNDUS AND YOUTH IN ACTION IN THE WESTERN BALKANS, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 05.10.2011.)

su bili planirani sljedeći rezultati: spremnost institucija visokog obrazovanja za uspješno učešće u Programu cjeloživotnog učenja, više sinergije između propisa o visokom obrazovanju i politika visokog obrazovanja, institucionalna reforma, povećanje kapaciteta za strateško upravljanje institucijama visokog obrazovanja, modernizacija upravljanja, revidirani nastavni planovi i programi u skladu sa izmijenjenim društvenim i ekonomskim potrebama, poboljšane vještine neakadenskog osoblja vezane za reformu javne uprave i razvoj civilnog društva, veća mobilnost studenata, akademskog osoblja i administracije, bliža saradnja i razmjena resursa i iskustva između institucija visokog obrazovanja na nivou regije i EU.

Program ima tri sastavna dijela koji su dovoljno fleksibilni da se prilagode potrebama i prioritetima korisnika pojedinačno. Prvi dio čine zajednički projekti, zasnovani na multilateralnom partnerstvu između institucija visokog obrazovanja u EU i partnerskim zemljama. Cilj je prenošenje znanja sa univerziteta u EU institucijama u zemljama korisnicama, kao i između institucija partnerskih zemalja. Ciljevi ovih zajedničkih projekata mogu biti: kreiranje, promoviranje i distribuiranje novih nastavnih planova i programa, nastavnih metoda ili materijala; promoviranje kulture ocjene kvaliteta; moderniziranje upravljanja institucijama visokog obrazovanja, jačanje uloge institucija visokog obrazovanja u društvu i jačanje njihovog doprinosa razvoju cjeloživotnog učenja; podsticanje veza sa tržištem rada, uključujući promoviranje poduzetništva i započinjanje poslovanja; jačanje veza sa istraživanjem. U okviru zajedničkih projekata mogu se organizirati i male i kratke aktivnosti mobilnosti studenata, akademskog osoblja i univerzitetske administracije. Kad se radi o zemljama Zapadnog Balkana, ove aktivnosti mogu biti i većeg opsega i dužeg trajanja. Drugi dio čine strukturni projekti – doprinos razvoju i reformi obrazovnih institucija i sistema u partnerskim zemljama, kao i povećanje njihovog kvaliteta i usklađenosti sa situacijom u EU. Strukturni projekti mogu pružiti podršku mrežama institucija visokog obrazovanja i/ili direktno ministarstvima obrazovanja u aktivnostima distribucije i/ili usklađivanja sa EU. Te aktivnosti mogu biti studije i istraživanja o određenim pitanjima, organiziranje državnih, regionalnih i tematskih konferencija i seminara, obuke i informiranje. Treći dio čine prateće mjere, kao što su sastanci koordinatora projekta i drugih učesnika, podrška informativnim aktivnostima državnih ureda za Tempus u partnerskim zemljama. Uz to, Evropska komisija može organizirati i druge relevantne aktivnosti, kao što su tematske konferencije, studije i upoznavanje sa dobrom praksom.

Projekte Tempus provode konzorciji univerziteta, izabrani putem poziva za prijedloge. Prijedlozi projekata za prvi i drugi dio programa podnose se na osnovu godišnjeg poziva za prijedloge, koji se objavljuje u Službenom glasniku EU i na internetskoj stranici programa. Sredstva se dodjeljuju nakon akademske i tehničke ocjene prijedloga. Zajednički projekti (prvi dio programa) mogu imati jednu ili više korisnika. Kada se radi o jednoj državi korisnici, prijedlog može podnijeti grupa od najmanje tri univerziteta iz partnerske zemlje, jedan univerzitet iz jedne države članice EU i jedan akademski ili neakademski član konzorcijuma iz druge države članice EU. Kada se radi o više država korisnika, prijedloge mogu podnijeti grupe od najmanje po jednog univerziteta iz tri partnerske zemlje, dva univerziteta iz dvije različite države članice EU i jednog akademskog ili neakadenskog člana konzorcijuma iz treće države članice EU. Strukturni projekti (drugi dio programa) mogu imati jednu ili više korisnika. Projekte mogu predložiti mreže institucija visokog obrazovanja i drugih neakademske članova. Ministarstva direktno učestvuju u projektu ili ga formalno odobravaju. Treći dio programa se provodi putem poziva za ponude, poziva na tender ili okvirnih ugovora. Prijedlozi se ocjenjuju na osnovu kvaliteta i odnosa između troškova i rezultata.

⁷ Izvor: Project Fiche – IPA centralised programmes – TEMPUS Programme in BOSNIA AND HERZEGOVINA, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 05.10.2011.)

Višekorisnički program za Erasmus Mundus 2007

Svrha ovog programa je bila da omogući diplomcima sa Zapadnog Balkana da pohađaju postdiplomske studije na evropskim univerzitetima (dodjela stipendija), kao i da omogući bolje razumijevanje između država članica Evropske unije i država Zapadnog Balkana putem razmjene akademskog osoblja i studenata, uz poboljšanje znanja i vještina. Bili su planirani sljedeći rezultati projekta: povećana mobilnost studenata i akademskog osoblja i unaprijeđeno međukulturno razumijevanje.

Erasmus Mundus ima dva dijela:

Erasmus Mundus „Western Balkan Window“ 2007⁸

Ovaj dio programa Evropska unija je finansirala sa 4 mil. eura, od čega za Bosnu i Hercegovinu 500.000 eura (a taj iznos je sastavni dio komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* od 58.136.394 eura za BiH za 2007.). Svrha projekta je bila da se obezbijedi oko 100 stipendija za studente iz zemalja Zapadnog Balkana za postdiplomske studije u državama članicama EU, a rezultati se mjere na osnovu broja studenata koji su učestvovali i uticaja studija na njihovu zapošljivost i karijeru.

Erasmus Mundus „External Cooperation Window“ 2007⁹

Ovaj dio programa Evropska unija je finansirala sa 6 mil. eura, od čega za Bosnu i Hercegovinu 500.000 eura (a taj iznos je sastavni dio komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* od 58.136.394 eura za BiH za 2007.). Očekivani rezultati projekta su multilateralna razmjena studenata između Evrope i Zapadnog Balkana, unaprijeđeni kapaciteti za međunarodnu saradnju institucija visokog obrazovanja putem saradnje s evropskim institucijama visokog obrazovanja i iskustva u ECTS i provođenju propisa o Bolonjskom procesu, širenje iskustva univerziteta iz zemalja EU, veća vidljivost univerziteta iz EU u kontekstu globalizacije, unaprijeđeno razumijevanje kultura i poštovanje različitosti. Rezultati se ocjenjuju na osnovu sljedećih indikatora: broja institucija, studenata i profesora koji učestvuju u programu, kao i uticaja njihovog studiranja u EU na njihovu zapošljivost i karijeru.

Višekorisnički program za Youth in Action (Mladi u akciji) 2007

Evropska unija je ovaj program finansirala sa 1 mil. eura ukupno za sve zemlje korisnice, a korisničke organizacije su bile dužne da pronađu i druge izvore finansiranja za još 250.000 eura. Svrha projekta je bila promoviranje aktivnosti u oblasti neformalnog obrazovanja mladih, izgradnja partnerstva, razmjena znanja i vještina između nevladinih i vladinih organizacija Evropske unije i Zapadnog Balkana, doprinos jačanju demokracije i građanskog društva, razvoj organizacija mladih i volonterskog sektora. Bili su planirani sljedeći rezultati projekta: veći broj aktivnosti međukulturne razmjene, saradnje i solidarnosti između mladih

⁸ Izvor: Project Fiche – IPA centralised programmes – Erasmus Mundus – Western Balkan Window, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 05.10.2011.)

⁹ Izvor: Project Fiche – IPA centralised programmes – Erasmus Mundus – External Cooperation Window, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 05.10.2011.)

Zapadnog Balkana i uspostavljena partnerstva omladinskih nevladinih organizacija Zapadnog Balkana i EU.

2. IPA 2008

2.1. Ukupna lista projekata

U prilogu se nalazi Lista projekata IPA 2008 s internetske stranice Direkcije za evropske integracije.¹⁰

2.2. Projekti koji se odnose na obrazovanje

2.2.1. Podrška reformi obrazovanja u BiH (2008)¹¹

Evropska unija je finansirala ovaj projekat sa 3 mil. eura. Svrha projekta je unaprjeđenje stručnog obrazovanja i obuke i visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini u skladu sa Kopenhagenskom deklaracijom i Kominikeom iz Bergena. Planirani su sljedeći rezultati projekta:

- Konferencija ministara obrazovanja pripremila i usvojila okvirni nastavni plan i program stručnog obrazovanja i obuke, zasnovan na modulima i zajedničkim glavnim nastavnim planovima i programima. Ovaj dokument će dati smjernice za pripremu i poboljšanje zajedničkih glavnih nastavnih planova i programa/općih predmeta, za planove i programe u obliku modula za specifične predmete, za definiranje praktičnih vještina obuke i ocjenu vještina. Ojačani ljudski kapaciteti nadležnih institucija.
- Napravljen državni okvir za kvalifikacije u skladu s evropskim okvirom za kvalifikacije u oblasti cjeloživotnog učenja i ojačani kapaciteti relevantnih učesnika.
- Date preporuke za alternativne modele efikasnog planiranja zasnovanog na dokazima i dodjele javnih sredstava visokom obrazovanju. Relevantne institucije obučene kako da rješavaju različite implikacije alternativnih modela finansiranja.

2.2.2. Višekorisnički programi za Tempus, Erasmus Mundus i Youth in Action (Mladi u akciji) 2008

U okviru IPA komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* za 2008. godinu Evropska komisija je usvojila višekorisničke programe za Tempus, Erasmus Mundus i Youth in Action (Mladi u akciji).¹²

¹⁰ Izvor: internetska stranica Direkcije za evropske integracije http://www.dei.gov.ba/Default.aspx?template_id=37&pageIndex=1 (pristupljeno 27.09.2011.)

¹¹ Izvor: IPA National Programme 2008 Part II – Bosnia and Herzegovina Fiche 8: Support to Education Reform, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 05.10.2011.)

¹² Izvori: COMMISSION DECISION C(2008)8393 of 18/12/2008 adopting the Multi-Beneficiary Programme 2b, for projects requiring a Financing Agreement under the IPA Transition Assistance and Institution Building Component, ANNEX MULTI-BENEFICIARY IPA PROGRAMME - 2B; COMMISSION DECISION C(2008)8472 of 19/12/2008 adopting the Multi-Beneficiary Programme 2a under the IPA Transition Assistance and Institution Building Component for the year 2008, ANNEX MULTI-BENEFICIARY PROGRAMME - 2A, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 06.10.2011.)

a) *Višekorisički program za Tempus 2008*¹³

Ovo je višekorisički program za Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, Makedoniju, Crnu Goru, Srbiju i Kosovo u skladu sa Rezolucijom UNSCR 1244/99, u okviru komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* za 2008.

Ukupna vrijednost ovog programa je 20,685 mil. eura (bez PDV), od čega za Bosnu i Hercegovinu 2,52 mil. eura. Evropska unija finansira ovaj program sa 19,7 mil. eura (ili 95%), od čega je Bosni i Hercegovini namijenjeno 2,4 mil. eura (a taj iznos je sastavni dio komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* od 69.854.783 eura za BiH za 2008.).

Svrha programa je promoviranje reforme i modernizacije visokog obrazovanja u državama korisnicama, poboljšanje kvaliteta i relevantnosti visokog obrazovanja, jačanje kapaciteta institucija visokog obrazovanja i pomoć tim institucijama da se otvore društvu, ekonomiji i svijetu, povezivanje obrazovnog sistema i tržišta rada, podsticanje razvoja ljudskih potencijala, jačanje razumijevanja između naroda i kultura EU i država korisnica, promoviranje saradnje u regiji. Programom su planirani sljedeći rezultati:

- promoviranje nastave i učenja u skladu sa revidiranim nastavnim planovima i programima i studijima, usklađenim sa društvenim i ekonomskim potrebama koje se mijenjaju, kako bi se sektor visokog obrazovanja približio zahtjevima savremenog društva i konkurentnog globalnog tržišta,
- unaprijeđene metodologije i materijali za modernu nastavu i učenje, sa posebnim fokusom na poboljšanje udžbenika,
- obezbjeđenje moderne tehničke opreme za nastavu,
- povećana akademska mobilnost između EU i zemalja korisnica,
- povećana mobilnost studenata, akademskog osoblja i administracije,
- više saradnje između institucija visokog obrazovanja EU i zemalja korisnica,
- razvoj saradnje i razmjena resursa i iskustva između institucija visokog obrazovanja na regionalnom nivou,
- nastavnici obučeni o modernim praksama i metodologijama u obrazovanju,
- poboljšano upravljanje univerzitetima, veća transparentnost i efikasnost u procesima odlučivanja,
- unaprijeđen rad službi i administracije univerziteta,
- institucije visokog obrazovanja pripremljene za uspješno učešće u Programu cjeloživotnog učenja,
- povećana sinergija između propisa i politika u oblasti visokog obrazovanja, i institucionalna reforma,
- poboljšani kapaciteti za strateško upravljanje institucijama visokog obrazovanja,
- modernizacija upravljanja institucijama visokog obrazovanja i njihovih administracija,
- nastavni planovi i programi i kursevi revidirani u skladu sa izmijenjenim društvenim i ekonomskim potrebama,
- poboljšane vještine neakademske osoblja koje se odnose na reformu javne uprave i razvoj građanskog društva,
- bliža saradnja i razmjena resursa i iskustva između institucija visokog obrazovanja na regionalnom nivou i nivou EU.

¹³ Izvor: Standard Summary Project Fiche – IPA centralised programmes Tempus Programme in the Western Balkans, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 06.10.2011.)

Rezultati se ocjenjuju na osnovu sljedećih indikatora:

- broj projekata Tempus koji su u skladu sa standardima tehničke i akademske evaluacije,
- statuti univerziteta usklađeni sa Zakonom o visokom obrazovanju,
- redovni sastanci između institucija visokog obrazovanja i zvaničnika zaduženih za reformu tržišta rada,
- broj uspješno provedenih novih i revidiranih univerzitetskih nastavnih planova i programa (usklađenih sa sistemom od tri ciklusa),
- broj studijskih programa koji primjenjuju ECTS,
- jačanje osiguranja kvaliteta u institucijama visokog obrazovanja,
- korištenje kupljene opreme,
- broj studenata koji su slušali nove nastavne planove i programe,
- broj diplomiranih studenata u odnosu na broj studenata,
- izvještaji o priznavanju diploma i studija,
- broj institucija visokog obrazovanja koje su koristile sredstva za mobilnost,
- broj studenata koji studiraju u inozemstvu,
- procenat studenata koji su se vratili nakon studija u inozemstvu
- broj stranih studenata u institucijama visokog obrazovanja,
- broj nastavnika koji predaju u inozemstvu i td.

b) *Višekorisnički program za Erasmus Mundus 2008*

Erasmus Mundus ima dva dijela:

Erasmus Mundus „Western Balkan – Turkey Window“ 2008¹⁴

Ovaj dio programa namijenjen je Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Makedoniji, Crnoj Gori, Srbiji, Kosovu u skladu sa Rezolucijom UNSCR 1244/99, i Turskoj. Ovaj dio programa Evropska unija finansira sa 5,5 mil. eura ukupno za 2008. U dokumentu Evropske komisije koji daje pregled ovog projekta naveden je samo ukupan iznos, bez iznosa po zemljama. Svrha projekta je da obezbijedi oko 140 stipendija za studente iz zemalja Zapadnog Balkana i iz Turske za postdiplomske studije u državama članicama EU, a predviđeno je da započne u 2009/2010 akademskoj godini. Rezultati se mjere na osnovu broja institucija, studenata i profesora koji učestvuju u programu, kao i uticaja studija na njihovu zapošljivost i karijeru.

Erasmus Mundus „External Cooperation Window“ 2008¹⁵

Ovaj dio programa namijenjen je Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Makedoniji, Crnoj Gori, Srbiji i Kosovu u skladu sa Rezolucijom UNSCR 1244/99. Ovaj dio programa Evropska unija finansira sa 8,5 mil. eura ukupno za 2008. U dokumentu Evropske komisije koji daje pregled ovog projekta naveden je samo ukupan iznos, bez iznosa po zemljama. Svrha projekta je razmjena akademskog osoblja i studenata. Očekivani rezultati projekta su

¹⁴ Izvor: Standard Summary Project Fiche – IPA centralised programmes Erasmus Mundus – Western Balkan - Turkey Window, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 06.10.2011.)

¹⁵ Izvor: Standard Summary Project Fiche – IPA centralised programmes Erasmus Mundus – External Cooperation Window, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 06.10.2011.)

multilateralna razmjena studenata između Evrope i Zapadnog Balkana, unaprijeđeni kapaciteti za međunarodnu saradnju institucija visokog obrazovanja putem saradnje s evropskim institucijama visokog obrazovanja i iskustva u ECTS i provođenju propisa o Bolonjskom procesu, širenje iskustva univerziteta iz zemalja EU, unaprijeđeno razumijevanje kultura i poštovanje različitosti. Rezultati se ocjenjuju na osnovu sljedećih indikatora: broja institucija, studenata i profesora koji učestvuju u programu, kao i uticaja njihovog studiranja u EU na zapošljivost i karijeru.

c) *Višekorisnički program za Youth in Action (Mladi u akciji) 2008*¹⁶

Program je namijenjen Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Makedoniji, Crnoj Gori, Srbiji i Kosovu u skladu sa Rezolucijom UNSCR 1244/99. Ukupna vrijednost programa je 1.875.000 eura (bez PDV), od čega pomoć Evropske unije iznosi 1.500.000 eura ukupno za sve zemlje korisnice. Svrha programa je promoviranje sektora neformalnog obrazovanja i mladih, pružanjem podrške projektima saradnje između omladinskih organizacija i inicijativama koje jačaju međusobno razumijevanje mladih, osjećaj solidarnosti i tolerancije. Predviđeni su sljedeći rezultati: više mogućnosti za mlade u regiji da steknu iskustvo međunarodne mobilnosti i socio-edukativne vještine za lakše integriranje u društvo, veće učešće mladih u demokratskom životu, razvoj partnerstava, razmjena znanja, poboljšane organizacijske vještine i td.

3. IPA 2009¹⁷

3.1. Lista projekata IPA 2009 u okviru komponente pomoć u tranziciji i izgradnja institucija

Za 2009. godinu Bosni i Hercegovini je namijenjena pomoć u okviru komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* u iznosu 83,9 miliona eura i u okviru komponente *međudržavna saradnja* u iznosu 5,21 miliona eura. U sljedećoj tabeli prikazujemo projekte iz komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* IPA 2009:

¹⁶ Izvor: Standard Summary Project Fiche – IPA centralised programmes Youth in Action Programme, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 06.10.2011.)

¹⁷ Izvori: CORRIGENDUM Annule et remplace le document SEC(2009) 1430 final du 25.11.2010, Correction de l'année de la cote, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT BACKGROUND DOCUMENT TO THE REPORT FROM THE COMMISSION TO THE PARLIAMENT, THE COUNCIL AND THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE, 2009 ANNUAL REPORT ON THE IMPLEMENTATION OF THE INSTRUMENT FOR PRE-ACCESSION ASSISTANCE (IPA) COM(2010) 687; ANNEX: IPA 2009 – NATIONAL PROGRAMME - BOSNIA AND HERZEGOVINA Part I; ANNEX: IPA 2009 – NATIONAL PROGRAMME - BOSNIA AND HERZEGOVINA Part II, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 28.09.2011.)

Lista projekata IPA 2009 za Bosnu i Hercegovinu
(u okviru komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija*)

	<i>Projekat</i>	<i>Iznos u mil. eura</i>
Politički kriteriji		
	Pravosuđe	4,0
	Ustavna reforma	1,0
	Priprema za komponente III i IV IPA-e	1,0
	Građansko društvo	3,0 (EU finansira sa 3,0 mil. eura, a ukupna vrijednost je 3,275 mil. eura)
	Kulturno nasljeđe	4,0 (EU finansira sa 4,0 mil. eura, a ukupna vrijednost je 5,6 mil. eura)
	Borba protiv korupcije	0,5
	Proces državnog planiranja i Predsjedništvo	2,0
Ekonomski kriteriji		
	Podrška sektoru malih i srednjih preduzeća i Agenciji za osiguranje depozita u Bosni i Hercegovini	3,0 (EU finansira sa 3,0 mil. eura, a ukupna vrijednost je 3,5 mil. eura)
	Poboljšanje infrastrukture glavne mreže regionalnog saobraćaja u Bosni i Hercegovini	14,0 (EU finansira sa 14,0 mil. eura, a ukupna vrijednost je 78,2 mil. eura)
	Izgradnja male hidroelektrane Cijevna III	5,5 (EU finansira sa 5,5 mil. eura, a ukupna vrijednost je 50 mil. eura)
	Obnova i izgradnja infrastrukture za snabdijevanje vodom i za kanalizaciju u Bosni i Hercegovini	16,5 (EU finansira sa 16,5 mil. eura, a ukupna vrijednost je 169,9 mil. eura)
	Podrška malim i srednjim preduzećima	3,5 (EU finansira sa 3,5 mil. eura, a ukupna vrijednost je 3,666 mil. eura)
	Rad i obrazovanje	5,0 (EU finansira sa 5,0 mil. eura, a ukupna vrijednost je 5.167.491 eura)
Evropski standardi		
	Ekonomska i fiskalna politika	2,0
	Integriranje jedinstvenog tržišta	3,9 (EU finansira sa 3,9 mil. eura, a ukupna vrijednost je 4,255 mil. eura)
	Statistika – popis stanovništva	2,0
	Poljoprivreda i ruralni razvoj	3,4
	Veterinarska i fitosanitarna podrška	3,2 (EU finansira sa 3,2 mil. eura, a ukupna vrijednost je 4.442639 eura)
Prateći ili pomoćni programi		
	Programi Zajednice	3,0 (EU finansira sa 3,0

	mil. eura, a ukupna vrijednost je 3,3 mil. eura)
Pomoć koja se pruža u okviru višekorisničkih programa IPA 2009	
Uz navedeno, predviđena je pomoć u okviru Programa nuklearne sigurnosti (1 mil. eura) i Programa Tempus (2,4 mil. eura), što se koordinira i provodi u okviru relevantnih višekorisničkih programa IPA 2009 (vidjeti tačku 3.3.).	
Ukupno: 83,9 mil. eura	

3.2. Projekat Rad i obrazovanje¹⁸ (kao projekat koji se odnosi na obrazovanje, između ostalog)

Vrijednost ovog projekta je 5.167.491 eura, od čega pomoć Evropske unije iznosi 5 mil. eura, kao što smo naveli u prethodnoj tabeli.

Svrha projekta je da doprinese konačnom cilju poboljšanja kvaliteta radne snage i smanjenja stope nezaposlenosti putem:

- poboljšanja institucionalnog kapaciteta upravljanja tržištem rada i rezultata službi za zapošljavanje na državnom, entitetskom i ostalim nivoima i
- stvaranja uslova za uspješno provođenje strategije obrazovanja odraslih.

Projektom su planirani sljedeći rezultati:

<i>Rezultat</i>	<i>Troškovi</i>
efektivan sistem upravljanja tržištem rada na državnom, entitetskom, kantonalnom nivou i nivou Distrikta Brčko	2,5 mil. eura (EU finansira 100%)
ojačan mehanizam pripreme budžeta u institucijama na svim nivoima koje su zadužene za politiku tržišta rada i zapošljavanja	
poboljšani rezultati službi za zapošljavanje na nivou lokalnih biroa za zapošljavanje	
ojačani kapaciteti osoblja službi za zapošljavanje na svim nivoima	
strategija, plan djelovanja i nacrt zakona o obrazovanju odraslih i model statistike obrazovanja usklađen sa međunarodnim	1,2 mil. eura (EU finansira 100%)

¹⁸ Izvor: IPA National Programme 2009 Part II – Bosnia and Herzegovina Fiche 9 “Labour and Education”, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 28.09.2011.)

standardima	
efikasan i efektivan rad Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje	Twinning projekat 526.315 eura (EU finansira sa 500.000 eura)
dodijeljena sredstva za jačanje kapaciteta razvoja ljudskih potencijala	Grant 941.176 eura (EU finansira sa 800.000 eura)

3.3. Višekorisnički program za Tempus 2009¹⁹ (kao projekat koji se odnosi na obrazovanje)

Ovo je višekorisnički program za Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju, Crnu Goru i Srbiju, kao i Kosovo u skladu sa Rezolucijom UNSCR 1244/99, u okviru komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* za 2009.

Ukupna vrijednost ovog programa je 17.277.775 eura (bez PDV), od čega za Bosnu i Hercegovinu 2.666.666 eura. Evropska unija finansira ovaj program sa 15.550.000 eura (ili 90%), od čega je Bosni i Hercegovini namijenjeno 2.400.000 eura (a taj iznos je sastavni dio komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* od 83,9 mil. eura za BiH za 2009. – vidjeti tačku 3.1.).

Svrha programa je pomoć reformi institucija visokog obrazovanja poboljšavanjem kvaliteta i upravljanja akademskim institucijama, u skladu sa političkim, društvenim i ekonomskim potrebama koje se mijenjaju, i putem uspoređivanja sa državama članicama EU kao referentnim državama. Programom su planirani sljedeći rezultati:

1. institucije visokog obrazovanja pripremljene za uspješno učešće u Programu cjeloživotnog učenja,
2. povećana sinergija između propisa i politika u oblasti visokog obrazovanja, i institucionalna reforma,
3. poboljšani kapacitet upravljanja univerzitetima; snažnija transparentnost i efikasnost u procesima odlučivanja,
4. nastavni planovi i programi i kursevi revidirani u skladu sa izmijenjenim društvenim i ekonomskim potrebama,
5. poboljšane vještine neakadenskog osoblja koje se odnose na reformu javne uprave i razvoj građanskog društva,
6. nastavnici obučeni o modernim praksama i metodologijama u obrazovanju,
7. unaprijeđene metodologije i materijali za modernu nastavu i učenje, sa posebnim fokusom na poboljšanje udžbenika,
8. bliža saradnja i razmjena resursa i iskustva između institucija visokog obrazovanja na regionalnom nivou i nivou EU.

¹⁹ Izvori: COMMISSION DECISION C(2009)6969 of 21 September 2009 adopting the Multi-beneficiary Programme for Tempus under the IPA Transition Assistance and Institution Building Component for the year 2009; Project Fiche Multi-beneficiary Programme for Tempus, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 28.09.2011.)

Program ima tri sastavna dijela koji su dovoljno fleksibilni da se prilagode potrebama i prioritetima korisnica pojedinačno. Prvi dio čine zajednički projekti, čiji je cilj prenošenje znanja sa univerziteta u EU institucijama u zemljama korisnicama, kao i između partnerskih institucija. Ovi zajednički projekti mogu imati jednu ili više korisnica. Kada se radi o jednoj državi korisnici, prijedlog može podnijeti grupa od najmanje tri univerziteta iz zemlje korisnice i tri univerziteta iz različitih država članica EU. Kada se radi o više država korisnica, prijedloge mogu podnijeti grupe od najmanje dva univerziteta iz svake od najmanje dvije države korisnice i tri univerziteta iz različitih država članica EU. Drugi dio čine strukturne mjere – podrška strukturnoj reformi sistema visokog obrazovanja i razvoju strateškog okvira na državnom nivou, na osnovu prioriteta koje su identificirali nadležni organi partnerskih zemalja. I ove mjere mogu imati jednu ili više korisnica. Projekte mogu predložiti mreže univerziteta iz EU i zemalja korisnica.

Planirano je da se prijedlozi projekata podnose na godišnji poziv za ponude, koji će se objaviti u Službenom glasniku EU i na internetskoj stranici cijelog programa u Q1 2010. Uz poziv za ponude biće priloženi regionalni i državni prioriteti. Sredstva će se dodjeljivati nakon akademske i tehničke evaluacije.

Treći dio čine prateće mjere, kao što su sastanci koordinatora projekta i drugih učesnika, podrška informativnim aktivnostima državnih ureda za Tempus u državama korisnicama, a mogu se organizirati i tematske konferencije, studije. Ovaj dio će se provesti putem dva poziva na tender, pet ugovora sa stručnjacima na osnovu poziva za izražavanje interesa, šest sporazuma o grantu sa državnim uredima za Tempus i td. Prijedlozi i ponude će se ocjenjivati na osnovu kvaliteta i odnosa između troškova i rezultata.

4. IPA 2010²⁰

4.1. Lista projekata IPA 2010 u okviru komponente pomoć u tranziciji i izgradnja institucija

Za 2010. godinu Bosni i Hercegovini je namijenjena pomoć u okviru komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* u iznosu 100,6 miliona eura²¹ i u okviru komponente *međudržavna saradnja* u iznosu 5,3 miliona eura.²² (U dokumentu Evropske komisije od 10.11.2010.,²³ koji daje višegodišnji pregled finansijskog okvira za 2011 – 2013, navedeno je da pomoć za Bosnu i Hercegovinu za 2010. godinu iznosi 100.688.099 eura u okviru komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* i 4.696.495 eura u okviru komponente *međudržavna saradnja*.)

U sljedećoj tabeli prikazujemo projekte iz komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* IPA 2010 (podaci su uzeti iz dokumenata ANNEX: IPA 2010 – NATIONAL PROGRAMME PART I - BOSNIA AND

²⁰ Izvori: ANNEX: IPA 2010 – NATIONAL PROGRAMME PART I - BOSNIA AND HERZEGOVINA; ANNEX: IPA 2010 – NATIONAL PROGRAMME PART II - BOSNIA AND HERZEGOVINA, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 29.09.2011.)

²¹ Podatak s internetske stranice Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/bosnia_and_herzegovina/financial-assistance/index_en.htm (pristupljeno 29.09.2011.)

²² Podatak s internetske stranice Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/bosnia_and_herzegovina/financial-assistance/index_en.htm (pristupljeno 29.09.2011.)

²³ Dokument COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL INSTRUMENT FOR PRE-ACCESSION ASSISTANCE (IPA) REVISED MULTI-ANNUAL INDICATIVE FINANCIAL FRAMEWORK FOR 2011-2013, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 29.09.2011.)

Lista projekata IPA 2010 za Bosnu i Hercegovinu (u okviru komponente pomoć u tranziciji i izgradnja institucija)		
	<i>Projekat</i>	<i>Iznos u mil. eura</i>
Politički kriteriji		
	Podrška Odjelu za forenziku Međunarodne komisije za nestale osobe (ICMP)	2,0 (EU finansira sa 2,0 mil. eura, a ukupna vrijednost je 15.548.316 eura)
	Poboljšanje sistema socijalne zaštite i inkluzije za osjetljive grupe – Faza III	1,4 (EU finansira sa 1,4 mil. eura, a ukupna vrijednost je 1,65 mil. eura)
	Očuvanje kulturnog nasljeđa Bosne i Hercegovine – Faza II	5,0 (EU finansira sa 5,0 mil. eura, a ukupna vrijednost je 7.310.844 eura)
	Podrška oblasti provođenja zakona	8,0
	Provođenje Strategije i Plana djelovanja borbe protiv korupcije	2,0
	Izgradnja državnog zatvora sa visokim stepenom sigurnosti – Faza II	5,15
	Jačanje pravosuđa	4,0 (EU finansira sa 4,0 mil. eura, a ukupna vrijednost je 5,3 mil. eura)
	Koordinacija kapaciteta za izradu politika i upravljanja javnim finansijama	3,0
	Informatički sistemi u javnim institucijama	1,35 (EU finansira sa 1,35 mil. eura, a ukupna vrijednost je 1.522.500 eura)
Ekonomski kriteriji		
	Obnova i razvoj saobraćaja i plovidbe tokom rijeke Save	5,6 (EU finansira sa 5,6 mil. eura, a ukupna vrijednost je 25,6 mil. eura)
	Obnova i izgradnja infrastrukture za snabdijevanje vodom, otpadne vode i čvrsti otpad	40,0 (EU finansira sa 40,0 mil. eura, a ukupna vrijednost je 193,1 mil. eura)
	Obnova i izgradnja infrastrukture za snabdijevanje vodom i otpadne vode	6,0
Evropski standardi		
	Jačanje sektora carina u Upravi za indirektno oporezivanje	2,25 (EU finansira sa 2,25 mil. eura, a ukupna vrijednost je 2,75 mil. eura)

	Pilot-podrška mjerama IPA ruralnog razvoja	3,0 (EU finansira sa 3,0 mil. eura, a ukupna vrijednost je 3,3 mil. eura)
	Poboljšanje kontrole zdravlja životinja putem vakcinacije protiv bjesnila	3,06 (EU finansira sa 3,06 mil. eura, a ukupna vrijednost je 3,16 mil. eura)
Prateći ili pomoćni programi		
	Učešće Bosne i Hercegovine u programima EU	1,5 (EU finansira sa 1,5 mil. eura, a ukupna vrijednost je 1.650.825 eura)
	Pomoć u pripremi projekata	4.978.099 eura
Pomoć koja se pruža u okviru višekorisničkih programa IPA 2009		
Uz navedeno, predviđena je pomoć aktivnostima u oblasti obrazovanja u okviru Programa Tempus (2,4 mil. eura), što se koordinira i provodi u okviru višekorisničkog programa IPA (vidjeti tačku 4.2.).		
Ukupno: 100,6... mil. eura		

4.2. Višekorisnički program za Tempus 2010²⁴ (kao projekat koji se odnosi na obrazovanje)

Ovo je višekorisnički program za Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru i Srbiju, i Kosovo u skladu sa Rezolucijom UNSCR 1244/99, u okviru komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* za 2010.

Ukupna vrijednost ovog programa je 15.333.331 eura (bez PDV), od čega za Bosnu i Hercegovinu 2.666.666 eura. Evropska unija finansira ovaj program sa 13.800.000 eura (ili 90%), od čega je Bosni i Hercegovini namijenjeno 2.400.000 eura (a taj iznos je sastavni dio komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* od 100,6 mil. eura za BiH za 2010. – vidjeti tačku 4.1.).

Svrha programa je pomoć reformi institucija visokog obrazovanja poboljšavanjem kvaliteta i upravljanja akademskim institucijama, u skladu sa političkim, društvenim i ekonomskim potrebama koje se mijenjaju, i putem dobrovoljnog približavanja reformi visokog obrazovanja u državama članicama EU. Programom su planirani sljedeći rezultati:

1. institucije visokog obrazovanja pripremljene za uspješno učešće u Programu cjeloživotnog učenja,
2. povećana sinergija između propisa i politika u oblasti visokog obrazovanja, i institucionalna reforma,
3. poboljšan kapacitet upravljanja univerzitetima; snažnija transparentnost i efikasnost u procesima odlučivanja,
4. nastavni planovi i programi i kursevi revidirani u skladu sa izmijenjenim društvenim i ekonomskim potrebama,

²⁴ Izvori: COMMISSION DECISION of 29.4.2010 adopting the Multi-beneficiary Programme for Tempus under the IPA Transition Assistance and Institution Building Component for the year 2010; Project Fiche Multi-beneficiary Programme for Tempus, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 29.09.2011.)

5. poboljšane vještine neakadenskog osoblja koje se odnose na reformu javne uprave i razvoj građanskog društva,
6. nastavnici obučeni o modernim praksama i metodologijama u obrazovanju,
7. unaprijeđene metodologije i materijali za modernu nastavu i učenje, sa posebnim fokusom na poboljšanje udžbenika,
8. bliža saradnja i razmjena resursa i iskustva između institucija visokog obrazovanja na regionalnom nivou i nivou EU.

Rezultati će se ocjenjivati na osnovu sljedećih indikatora:

- do 2013. godine uspješno provedeno 80% novih i revidiranih univerzitetskih nastavnih planova i programa (usklađenih sa sistemom od tri ciklusa),
- 75% projekata Tempus poštuje standarde tehničke i akademske evaluacije,
- 75% studijskih programa automatski i besplatno izdaje studentima dodatak diplomi,
- do 2013. više od 75% institucija i programa koji učestvuju koriste ECTS,
- učestalost javnih rasprava u kojima učestvuju institucije visokog obrazovanja i tijela javne uprave,
- učestalost sastanaka između institucija visokog obrazovanja i dužnosnika zaduženih za reformu tržišta rada,
- 50% institucija koje učestvuju ima interne procedure ocjene kvaliteta do 2013.,
- 50% institucija koje učestvuju razmjenjuju najbolje prakse u upravljanju sa drugim institucijama visokog obrazovanja i drugim sektorima do 2013.,
- broj mjera za efikasnost internih administrativnih procedura,
- broj mjera za korištenje kupljene opreme,
- najmanje 10 novih nastavnih planova i programa do 2012.,
- do 2013. najmanje 200 studenata pratilo nove ili revidirane nastavne planove i programe,
- do 2011. održano najmanje 50 novih kurseva obuke,
- do 2011. najmanje 400 obučenih (različitih profila: akademsko osoblje, administracija, građansko društvo),
- za sve nove programe uspostavljeni mehanizmi mentorstva i nadzora,
- do 2013. najmanje 5% povećanje broja objavljenih unaprijeđenih udžbenika,
- 100% projekata poštuje prioritete navedene u Pozivu za ponude za zajedničke projekte,
- 65% regionalnih projekata od ukupnog broja projekata.

Program ima tri sastavna dijela koji su dovoljno fleksibilni da se prilagode potrebama i prioritetima korisnica pojedinačno. Prvi dio čine zajednički projekti, zasnovani na multilateralnom partnerstvu između institucija visokog obrazovanja u EU i na Zapadnom Balkanu. Cilj je prenošenje znanja sa univerziteta u EU institucijama na Zapadnom Balkanu, kao i između partnerskih institucija. Ciljevi ovih zajedničkih projekata mogu biti: kreiranje, promoviranje i distribuiranje novih nastavnih planova i programa, nastavnih metoda ili materijala; promoviranje kulture osiguranja kvaliteta; moderniziranje upravljanja institucijama visokog obrazovanja, jačanje uloge institucija visokog obrazovanja u društvu i jačanje njihovog doprinosa razvoju cjeloživotnog učenja; podsticanje veza sa tržištem rada, uključujući promoviranje poduzetništva i započinjanje poslovanja; jačanje veza sa istraživanjem. U okviru zajedničkih projekata mogu se organizirati i male i kratke aktivnosti mobilnosti studenata, akademskog osoblja i univerzitetske administracije. Drugi dio čine strukturne mjere – podrška strukturnoj reformi sistema visokog obrazovanja i razvoju strateškog okvira na državnom nivou, na osnovu prioriteta koje su identificirali nadležni organi partnerskih zemalja. Strukturne mjere treba da podrže razvoj i reformu struktura i sistema visokog obrazovanja, da podrže povećanje njihovog kvaliteta i relevantnosti (uspostavljanje tijela za osiguranje kvaliteta; ocjena nastavnika, programa ili institucije, akreditacija i td.), da podrže mreže institucija visokog obrazovanja, uz uključivanje ministarstava obrazovanja kao partnera (studije, komisije za planiranje

reformi, priprema nacрта novih propisa, programi razvoja osoblja i td.). Treći dio čine prateće mjere, kao što su sastanci koordinatora projekta i drugih učesnika, podrška informativnim aktivnostima državnih ureda za Tempus u državama korisnicama, a mogu se organizirati i tematske konferencije, studije.

Prvi dio se provodi putem godišnjeg otvorenog poziva za ponude. Državni projekti se odnose na jednu državu korisnicu, pri čemu prijedlog može podnijeti grupa od najmanje tri institucije visokog obrazovanja iz zemlje korisnice i tri institucije visokog obrazovanja iz različitih država članica EU. Kada se radi o više država korisnica, prijedloge mogu podnijeti grupe od najmanje dva univerziteta iz svake od najmanje dvije države korisnice i najmanje tri univerziteta iz različitih država članica EU. Drugi dio se provodi putem godišnjeg otvorenog poziva za ponude. Strukturne reforme mogu uključivati ministarstva obrazovanja kao partnere, institucije visokog obrazovanja i druge neakademske članove. Projekte mogu predložiti mreže univerziteta iz EU ili iz zemalja korisnica. Treći dio čine prateće mjere, a provodi se putem dva poziva na tender, pet ugovora sa stručnjacima na osnovu poziva za izražavanje interesa, pet sporazuma o grantu sa državnim uredima za Tempus.

5. IPA 2011

5.1. Ukupan iznos za 2011.

Prema podacima iz dokumenta Evropske komisije,²⁵ Bosni i Hercegovini je za 2011. godinu namijenjena pomoć u okviru komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* u iznosu 102,68 mil. eura i u okviru komponente *međudržavna saradnja* u iznosu 4,75 mil. eura.

Taj dokument je višegodišnji indikativni plan pomoći za Bosnu i Hercegovinu za period 2011 – 2013, u kojem su navedeni glavni sektori za pomoć Evropske unije u periodu od te tri godine: pravosuđe i unutrašnji poslovi, reforma javne uprave, razvoj privatnog sektora, transport, zaštita okoliša i klimatske promjene, socijalni razvoj. U dokumentu nisu navedeni iznosi sredstava po sektorima.

5.2. Višekorisnički program za Tempus 2011²⁶ (kao projekat koji se odnosi na obrazovanje)

Ovo je višekorisnički program za Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru i Srbiju, i Kosovo u skladu sa Rezolucijom UNSCR 1244/99, u okviru komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* za 2011.

Ukupna vrijednost ovog programa je 16.999.998 eura (bez PDV), od čega za Bosnu i Hercegovinu 2.666.666 eura. Evropska unija finansira ovaj program sa 15.300.000 eura (ili 90%), od čega je Bosni i Hercegovini namijenjeno 2.400.000 eura (a taj iznos je sastavni dio komponente *pomoć u tranziciji i izgradnja institucija* od 102,68 mil. eura za BiH za 2011.).

²⁵ Dokument: ANNEX, Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA) Multi-annual Indicative Planning Document (MIPD) 2011-2013, Bosnia and Herzegovina, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 30.09.2011.)

²⁶ Izvori: COMMISSION IMPLEMENTING DECISION of 20.7.2011 adopting the Multi-beneficiary Programme for Tempus under the IPA Transition Assistance and Institution Building Component for the year 2011; Project Fiche Multi-beneficiary Programme for Tempus 2011, na internetskoj stranici Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm (pristupljeno 30.09.2011.)

Ukupan cilj programa je da doprinese modernizaciji visokog obrazovanja na Zapadnom Balkanu i promovira dobrovoljno približavanje Evropskoj uniji u oblasti visokog obrazovanja, npr. Bolonjskom procesu. Svrha programa je da doprinese poboljšanju kvaliteta, relevantnosti, kapaciteta i upravljanja visokim obrazovanjem na Zapadnom Balkanu, u skladu sa političkim, društvenim i ekonomskim potrebama koje se mijenjaju. Programom su planirani sljedeći rezultati:

1. institucije visokog obrazovanja pripremljene za uspješno učešće u Programu cjeloživotnog učenja, uključujući Bolonjski proces,
2. povećana sinergija između propisa i politika u oblasti visokog obrazovanja, i institucionalna reforma,
3. poboljšan kapacitet upravljanja univerzitetima; snažnija transparentnost i efikasnost u procesima odlučivanja,
4. nastavni planovi i programi i kursevi revidirani u skladu sa izmijenjenim društvenim i ekonomskim potrebama,
5. poboljšane vještine neakadenskog osoblja koje se odnose na reformu javne uprave i razvoj građanskog društva,
6. nastavnici obučeni o modernim praksama i metodologijama u obrazovanju,
7. unaprijeđene metodologije i materijali za modernu nastavu i učenje, sa posebnim fokusom na poboljšanje udžbenika,
8. bliža saradnja i razmjena resursa i iskustva između institucija visokog obrazovanja na regionalnom nivou i nivou EU.

Rezultati će se ocjenjivati na osnovu sljedećih indikatora:

- do 2014. godine uspješno provedeno 80% novih i revidiranih univerzitetskih nastavnih planova i programa (usklađenih sa sistemom od tri ciklusa),
- 75% projekata Tempus poštuje standarde tehničke i akademske evaluacije,
- 75% studijskih programa automatski i besplatno izdaje studentima dodatak diplomi,
- do 2014. više od 75% institucija i programa koji učestvuju koriste ECTS,
- učestalost javnih rasprava u kojima učestvuju institucije visokog obrazovanja i tijela javne uprave,
- učestalost sastanaka između institucija visokog obrazovanja i dužnosnika zaduženih za reformu tržišta rada,
- 50% institucija koje učestvuju ima interne procedure ocjene kvaliteta do 2014.,
- 50% institucija koje učestvuju razmjenjuju najbolje prakse u upravljanju sa drugim institucijama visokog obrazovanja i drugim sektorima do 2014.,
- broj mjera za efikasnost internih administrativnih procedura,
- broj mjera za korištenje kupljene opreme,
- najmanje 10 novih nastavnih planova i programa do 2012.,
- do 2014. najmanje 200 studenata pratilo nove ili revidirane nastavne planove i programe,
- do 2012. održano najmanje 50 novih kurseva obuke,
- do 2012. najmanje 400 obučenih (različitih profila: akademsko osoblje, administracija, građansko društvo),
- za sve nove programe uspostavljeni mehanizmi mentorstva i nadzora,
- do 2014. najmanje 5% povećanje broja objavljenih unaprijeđenih udžbenika,
- 100% projekata poštuje prioritete oblasti navedene u Pozivu za ponude za zajedničke projekte,
- 65% regionalnih projekata od ukupnog broja projekata.

Program ima tri sastavna dijela koji su dovoljno fleksibilni da se prilagode potrebama i prioritetima korisnica pojedinačno. Prvi dio čine zajednički projekti, zasnovani na multilateralnom partnerstvu između institucija visokog obrazovanja u EU i na Zapadnom Balkanu. Cilj je prenošenje znanja sa

univerziteta u EU institucijama na Zapadnom Balkanu, kao i između partnerskih institucija. Ciljevi ovih zajedničkih projekata mogu biti: kreiranje, promoviranje i distribuiranje novih nastavnih planova i programa, nastavnih metoda ili materijala; promoviranje kulture osiguranja kvaliteta; moderniziranje upravljanja institucijama visokog obrazovanja, jačanje uloge institucija visokog obrazovanja u društvu i jačanje njihovog doprinosa razvoju cjeloživotnog učenja; podsticanje veza sa tržištem rada, uključujući promoviranje poduzetništva i započinjanje poslovanja; jačanje veza sa istraživanjem i između istraživanja i industrije. U okviru zajedničkih projekata mogu se organizirati i male i kratke aktivnosti mobilnosti postdiplomskih studenata, profesora/nastavnika i univerzitetske administracije, ukoliko služe navedenim ciljevima. Institucije koje su uputile studente moraju akademski priznati i dodijeliti kredite studentima za periode studiranja na partnerskim institucijama. Mobilnost se može organizirati i u obliku rada u kompanijama, industrijama i institucijama, za nastavno/administrativno osoblje i studente partnerskih zemalja, u Evropskoj uniji ili partnerskim zemljama koje učestvuju u projektu. Drugi dio čine strukturne mjere – podrška strukturnoj reformi sistema visokog obrazovanja i razvoju strateškog okvira na državnom nivou, na osnovu prioriteta koje su identificirali nadležni organi partnerskih zemalja. Strukturne mjere mogu biti za jednu ili više zemalja korisnica. Uključene su institucije visokog obrazovanja i drugi neakademski članovi, a moraju biti uključena i ministarstva obrazovanja. Strukturne mjere treba da podrže razvoj i reformu struktura i sistema visokog obrazovanja na Zapadnom Balkanu, kao i da unaprijede njihov kvalitet i približe ih razvoju u EU. Strukturni projekti mogu pružati podršku mrežama institucija visokog obrazovanja. Strukturni projekti će što je moguće više uključivati javne uprave na državnom i/ili lokalnom nivou kako bi se razvijala institucionalna saradnja s univerzitetima. Mogu se organizirati aktivnosti kao što su ankete i studije o određenim pitanjima reforme (uključujući objavljivanje i distribuciju rezultata), stručni savjeti, organiziranje državnih, regionalnih i tematskih konferencija, seminara, radionica, okruglih stolova (čiji rezultat treba da budu operativni zaključci i preporuke), obuke osoblja, kampanje podizanja svjesnosti, informiranje.

Za prvi i drugi dio prijedlozi projekata se podnose kao odgovor na godišnje pozive za ponude u Q4 2011, koji se objavljuju u Službenom glasniku EU i na internetskoj stranici programa. Radi maksimalnog učinka definiraju se regionalni i državni prioriteti. Projekte mogu predlagati konzorciji institucija visokog obrazovanja iz EU i partnerskih zemalja. U programu Tempus kao partneri mogu učestvovati i javne uprave (ministarstva i druge državne, regionalne i lokalne uprave) ili vladine organizacije, ali ne mogu dobivati sredstva iz granta, osim za dnevnice i putne troškove.

Treći dio čine prateće mjere, kao što su sastanci koordinatora projekta i drugih učesnika, distribucija, podrška državnim uredima za Tempus. Uz to, EU može organizirati tematske konferencije, studije o određenim pitanjima, razmjenu dobre prakse. Treći dio se provodi putem dva poziva na tender, pet posebnih zadataka u okviru postojećih okvirnih ugovora i pet ugovora sa stručnjacima na osnovu poziva za izražavanje interesa. Sastanci koordinatora projekata i drugih učesnika organiziraće se putem odgovarajućeg okvirnog ugovora. Uz to, mogu se organizirati tematski seminari, putem okvirnog ugovora, ili studije, putem poziva na tender.

Pomoć Evropske unije u okviru IPA (komponenta pomoć u tranziciji i izgradnja institucija) za Bosnu i Hercegovinu za projekte koji se odnose na obrazovanje u periodu 2007 - 2011		
2007	Podrška EU reformi visokog obrazovanja u BiH	1,1 mil. eura
	Jačanje visokog obrazovanja u BiH III	400.000 eura
	Nabavka opreme za VET škole	1,3 mil. eura
	Tempus Erasmus Mundus Youth in Action	2,4 mil. eura 500.000 eura + 500.000 eura za cijeli Zapadni Balkan 1,0 mil. eura
2008	Podrška reformi obrazovanja u BiH	3,0 mil. eura
	Tempus Erasmus Mundus	2,4 mil. eura Nije naveden iznos za BiH, vidjeti tačku 2.2.2. b) Erasmus Mundus.
	Youth in Action	za cijeli Zapadni Balkan 1,5 mil. eura
2009	Projekat Rad i obrazovanje	2,5 mil. eura za obrazovanje (od ukupno 5,0 mil. eura vrijednosti ovog projekta, vidjeti tačku 3.2.)
	Tempus	2,4 mil. eura
2010	Tempus	2,4 mil. eura
2011	Tempus	2,4 mil. eura
		Ukupno: 21,3 mil. eura (bez Erasmus Mundus 2008) + 2,5 mil. eura za cijeli Zapadni Balkan kroz program Youth in Action

IZVORI

Dokumenti Direkcije za evropske integracije:

- Lista projekata IPA 2007,
- Lista projekata IPA 2008.

Dokumenti Evropske komisije:

- Project Fiche - IPA centralised National and CBC programmes - EU support to reform of Higher Education in B&H,
- Project Fiche - IPA centralised National and CBC programmes - Strengthening Higher Education in Bosnia and Herzegovina III,
- Project Fiche – IPA Annual Action Programme 2007 for Bosnia & Herzegovina - Supply of Equipment to VET Schools,
- COMMISSION DECISION C(2007)5280 of 05/11/2007 adopting a Horizontal Programme for Tempus, Erasmus Mundus and Youth in Action in the Western Balkans under the IPA-Transition Assistance and Institution Building component in 2007, ANNEX: HORIZONTAL PROGRAMME FOR TEMPUS, ERASMUS MUNDUS AND YOUTH IN ACTION IN THE WESTERN BALKANS,
- Project Fiche – IPA centralised programmes – TEMPUS Programme in BOSNIA AND HERZEGOVINA,
- Project Fiche – IPA centralised programmes – Erasmus Mundus – Western Balkan Window,
- Project Fiche – IPA centralised programmes – Erasmus Mundus – External Cooperation Window,
- IPA National Programme 2008 Part II – Bosnia and Herzegovina Fiche 8: Support to Education Reform,
- COMMISSION DECISION C(2008)8393 of 18/12/2008 adopting the Multi-Beneficiary Programme 2b, for projects requiring a Financing Agreement under the IPA Transition Assistance and Institution Building Component, ANNEX MULTI-BENEFICIARY IPA PROGRAMME - 2B;
- COMMISSION DECISION C(2008)8472 of 19/12/2008 adopting the Multi-Beneficiary Programme 2a under the IPA Transition Assistance and Institution Building Component for the year 2008, ANNEX MULTI-BENEFICIARY PROGRAMME - 2A,
- Standard Summary Project Fiche – IPA centralised programmes Tempus Programme in the Western Balkans,
- Standard Summary Project Fiche – IPA centralised programmes Erasmus Mundus – Western Balkan - Turkey Window,
- Standard Summary Project Fiche – IPA centralised programmes Erasmus Mundus – External Cooperation Window,
- Standard Summary Project Fiche – IPA centralised programmes Youth in Action Programme,
- CORRIGENDUM Annule et remplace le document SEC(2009) 1430 final du 25.11.2010, Correction de l'année de la cote, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT BACKGROUND DOCUMENT TO THE REPORT FROM THE COMMISSION TO THE PARLIAMENT, THE COUNCIL AND THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE, 2009 ANNUAL REPORT ON THE IMPLEMENTATION OF THE INSTRUMENT FOR PRE-ACCESSION ASSISTANCE (IPA) COM(2010) 687,
- ANNEX: IPA 2009 – NATIONAL PROGRAMME - BOSNIA AND HERZEGOVINA Part I,
- ANNEX: IPA 2009 – NATIONAL PROGRAMME - BOSNIA AND HERZEGOVINA Part II,
- IPA National Programme 2009 Part II – Bosnia and Herzegovina Fiche 9 “Labour and Education”,
- COMMISSION DECISION C(2009)6969 of 21 September 2009 adopting the Multi-beneficiary Programme for Tempus under the IPA Transition Assistance and Institution Building Component for the year 2009,
- Project Fiche Multi-beneficiary Programme for Tempus,
- ANNEX: IPA 2010 – NATIONAL PROGRAMME PART I - BOSNIA AND HERZEGOVINA,
- ANNEX: IPA 2010 – NATIONAL PROGRAMME PART II - BOSNIA AND HERZEGOVINA,
- COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL, INSTRUMENT FOR PRE-ACCESSION ASSISTANCE (IPA) REVISED MULTI-ANNUAL INDICATIVE FINANCIAL FRAMEWORK FOR 2011-2013,
- COMMISSION DECISION of 29.4.2010 adopting the Multi-beneficiary Programme for Tempus under the IPA Transition Assistance and Institution Building Component for the year 2010,
- Project Fiche Multi-beneficiary Programme for Tempus,
- ANNEX, Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA) Multi-annual Indicative Planning Document (MIPD) 2011-2013, Bosnia and Herzegovina,
- COMMISSION IMPLEMENTING DECISION of 20.7.2011 adopting the Multi-beneficiary Programme for Tempus under the IPA Transition Assistance and Institution Building Component for the year 2011,
- Project Fiche Multi-beneficiary Programme for Tempus 2011.

Internetska stranica Direkcije za evropske integracije http://www.dei.gov.ba/Default.aspx?template_id=37&pageIndex=1

Internetska stranica Generalne direkcije za proširenje, Evropska komisija http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm,
http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/bosnia_and_herzegovina/financial-assistance/index_en.htm